

Asia: VN/10618/2024

Lausuntopyyntö: Kuluttajansuojalain uudistaminen vihreän siirtymän edistämiseksi – Työryhmän mietintö

1. Yleiset huomionne

-

2. Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

-

2.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

-

2.2 Valtioneuvoston asetuksen uudistaminen ja perustelumuistio

-

2.3 Valvonta ja seuraamukset

-

2.4 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.3.2026, ja sen nojalla annettuja säännöksiä on alettava soveltaa 27.9.2026. Direktiivissä ei ole huomioitu sitä, että elinkeinonharjoittajien varastoissa voi olla sääntelyn soveltamisen alkaessa vielä tuotteita, joiden merkinnät eivät vastaa kaikilta osin ympäristöväittämiä ja kestävyysmerkintöjä koskevia uusia vaatimuksia. Pahimmillaan tuotteet, jotka on pakattu tai merkitty vanhojen käytäntöjen mukaan, voisi olla tarpeen hävittää. (Ks. tarkemmin työryhmän mietinnön s. 61–62).

Mietinnössä todetun mukaisesti Suomi pyrkii edelleen löytämään ratkaisua tähän direktiivin tavoitteiden vastaiseen kielteiseen ympäristövaikutukseen sekä yrityksille aiheutuvaan liiketaloudelliseen tappioon ja hallinnolliseen taakkaan neuvottelemalla asiasta Euroopan komission kanssa.

Jatkovalmistelussa arvioidaan, miten mietinnössä esiin nostettu ongelma olisi ratkaistavissa.

Lausunnonantajia pyudetään ottamaan kantaa siihen, mitä vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin artikloja siirtymäratkaisun tulisi koskea ja miten mahdollinen siirtymä tulisi toteuttaa.

-

3. Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

3.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

-

3.2 Jätelain muutokset

Oikeusministeriö on pyytänyt Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (jäljempänä ELY-keskus) lausuntoa työryhmän mietinnöstä: Kuluttajansuojalain uudistaminen vihreän siirtymän edistämiseksi. Määräpäivä lausunnon antamiselle on 2.12.2025. Mietinnössä ehdotetaan muutoksia kuluttajansuojalakiin (38/1978) ja jätelakiin (646/2011) sekä eräisiin muihin säädöksiin. Muutokset perustuvat vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin (EU) 2024/825 ja tavaroiden korjaamisdirektiivin (EU) 2024/1799 kansalliseen täytäntöön panoon.

ELY-keskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto asiassa ja esittää lausuntonaan jätelakiin ehdotetun sääntelyn osalta seuraavaa.

Mietinnön ehdotukset

Tavaroiden korjausdirektiivissä valmistajille asetetaan tiettyjä velvollisuuksia, kuten velvollisuus asettaa tarjoamansa varaosat ja työkalut saataville kohtuulliseen hintaan. Lisäksi valmistajia kielletään nimenomaisesti käyttämästä sellaisia sopimuslausekkeita, laitteistoja tai ohjelmistotekniikoita, jotka estävät tällaisten tavaroiden korjaamisen. Nämä oikeussuhteet ovat osin elinkeinonharjoittajien välisiä, eikä niiden valvontaa ole muistiossa katsottu voivan sijoittaa kuluttajansuojalakiin. Säännökset ehdotetaan lisättäväksi jätelakiin, jonka korvaamista koskeva uudistamishanke (Jätelain muutoksen III osa – Kiertotalouslaki 2024–2026) on parhaillaan ympäristöministeriössä käynnissä. Säännösten valvontatehtävä osoitettaisiin Lupa- ja valvontavirastolle.

Tavaroiden korjaamisdirektiivi kuuluu yhteistyöasetuksen ((EU) 2017/2394) soveltamisalaan, mikä edellyttää yhteistyöasetuksen mukaisen toimivaltaisen viranomaisen nimeämistä. Lupa- ja valvontavirasto ehdotetaan nimettäväksi yksinomaiseksi yhteistyöasetuksen mukaiseksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi jätelakiin lisättäväksi ehdotettujen säännösten noudattamisen osalta.

Tavaroiden korjaamisdirektiivin edellyttää komission perustavan eurooppalaisen verkkoalustan, jonka tarkoituksena on saattaa tavaroiden korjaajat ja kuluttajat yhteen. Jäsenvaltioiden on nimettävä verkkoalustalle kansalliset yhteyspisteet, jotka vastaavat kansallisen osion hallinnointiin liittyvistä tehtävistä ja tarvittaessa kansalliseen osioon sisältyvien tietojen valvonnasta. Mietinnössä esitetään, että verkkoalustan kansallisen osion rekisteröitymismahdollisuus koskisi myös kunnostettujen tavaroiden myyjiä, viallisia tavaroita korjaamista varten ostavia toimijoita sekä erilaisia tavaroita korjaavia yhteisöjä, mitkä mahdollisuudet on direktiivissä jätetty kansallisesti säädettäväksi laajennusmahdollisuuksiksi. Mietinnössä ehdotetaan, että korjaamista koskevan eurooppalaisen verkkoalustan kansallisena yhteyspisteenä toimisi Lupa- ja valvontavirasto.

Jätelakiin ehdotettava valmistajan määritelmä

Ehdotuksen mukaan jätelakiin lisättäisiin uusi 9 b §, jonka 2 momentissa olisi valmistajan määritelmä. Valmistaja määräytyisi ekosuunnitteluasetuksen 2 artiklan 42 alakohdan kanssa yhtenäisesti. ELY-keskus tuo esiin, että jätelaissa ei aikaisemmin ole määriteltä valmistajaa, vaikka termiä käytetään laissa melko runsaasti. Lain systematiikassa muiden termien määritelmät ovat 6 §:ssä.

ELY-keskus esittää jatkovalmistelussa vielä selvitettävän, soveltuuko ehdotettu valmistaja-termin määrittely koko jätelakia koskevaksi määritelmäksi, jolloin sen luontevampi sijainti olisi 6 §. Mikäli määritelmä ei sovellu koko jätelakia koskevaksi, 9 b §:n 2 momentin määritelmän tulisi koskea vain 9 b ja 9 c §:iä.

Tehtävien osoittaminen Lupa- ja valvontavirastolle

Mietinnössä ehdotetaan 9 b ja 9 c §:ien mukaisen valvontatehtävän, yhteistyöasetuksen mukaisen toimivaltaisen viranomaisen ja verkkoalustan kansallisen yhteyspisteviranomaisen tehtävien osoittamista Lupa- ja valvontavirastolle.

Mietinnössä 9 b ja 9 c §:n mukainen valvontatehtävä sisältyisi jätelain 24 §:n mukaiseen yleiseen jätelain valvontatehtävään. ELY-keskus ei pidä tätä ratkaisua toimivana, sillä kyse on erityisestä tehtävästä, joka ei koske jätteiden valvontaa. Sopivampi paikka viranomaisen toimivallalle olisi joko 24 a § (markkinavalvonta) tai 25 § (muut valvontaviranomaiset).

Muistiossa todetaan tehtävän olevan ainakin alkuvaiheessa työmäärältään hyvin vaatimaton. ELY-keskus ei pysty arvioimaan tehtävän vaatimaa työmäärää yksin muistiossa esitetyn tiedon perusteella, mutta toteaa, että sen tiedossa ei ole, että vastaavantyyppisiä pelkästään elinkeinonharjoittajien välisten sopimussuhteiden valvontatehtäviä hoidettaisiin tällä hetkellä

missään ELY-keskuksessa, minkä vuoksi ELY-keskus näkee tehtävän soveltuvan myös huonosti Lupa- ja valvontavirastolle. Joka tapauksessa selvää on, että koska kyse on uudesta tehtävästä, sen asianmukaiselle hoitamiselle on osoitettava riittävä resurssi. Riittäväksi alkuvaiheen henkilöresurssiksi ELY-keskus katsoo yhden henkilötyövuoden. Mikäli tehtävä edellyttää tietojärjestelmien kehittämistä, tulee myös tietojärjestelmien kehittämiseen osoittaa riittävä resurssi ostopalveluihin käytettäväksi.

3.3 Valvonta ja seuraamukset

-

4. Vaikutusten arviointi

-

4.1 Yleiset huomionne

-

4.2 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

-

4.3 Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

5. Ehdotus korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi. Tavaroiden korjaamisdirektiivin 13 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat vähintään yhden toimenpiteen, jolla edistetään korjaamista. Jäsenvaltion on ilmoitettava siitä Euroopan komissiolle viimeistään 31.7.2029. Työryhmä ei ole tässä vaiheessa päättänyt esittämään mitään yksittäistä toimenpidettä artiklan täytäntöön panemiseksi. Voitte kuitenkin alla ehdottaa näkemyksenne korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi.

Pirkanmaan ELY-keskuksen tuottajavastuuta valvovan toiminnan edustajat ovat mukana kiertotalouslakia valmisteleavassa työryhmässä ja sen jaostossa. ELY-keskus on esittänyt seuraavan ehdotuksen hankkeessa:

”Pirkanmaan ELY-keskus esittää, että ympäristöministeriö ryhtyisi selvittämään, onko tuottajavastuunalaisten tuotteiden korjaamisen vahvistaminen mahdollista toteuttaa siten, että tuottajat osallistuvat tuotteiden korjauskustannusten kattamiseen. ELY-keskus arvioi, että tällainen järjestely vähentäisi jätteen syntyä ja pidemmällä aikavälillä johtaisi siihen, että tuotteet valmistettaisiin yli päättään kestävämmäksi. Sääntely vahvistaisi jätehierarkian toteutumista ja voisi korvata kiertotalouslain tiettyjä pykäläkohtia (26 §, 27 § ja 28 § 2 momentti).

Järjestely on olemassa ainakin Ranskassa tekstiilien osalta. Ranskan malli ”repair fund” perustuu lakiin (anti-waste for a circular economy law, artikkelit L.541-104, R.541-146) ja tuli voimaan 1.1.2023.

Säätelyn tavoitteena on vuoteen 2028 mennessä kasvattaa tekstiilien korjausmääriä 35 % verrattuna vuoden 2019 tasoon.

Ranskassa tuottajayhteisöt ovat lain velvoittamina perustaneet rahaston, johon tuottajat maksavat säännöllisen suorituksen. Rahaston varoista 3/4 kohdistetaan korjauskustannusten kattamiseen ja 1/4 tavoitteita tukeviin toimiin, kuten tietoisuuden lisäämiseen ja korjausmahdollisuuksien kasvattamiseen. Tavoitteena on kasvattaa rahasto 44 miljoonan euron suuruiseksi vuoteen 2028 mennessä. Rahastoa valvotaan ja sen toimintaa ohjataan.

Rahaston perusidea on yksinkertainen. Korjattavan tuotteen omistaja maksaa vain osan tuotteen korjauskustannuksesta työn suorittajalle (certified repair operator). Rahastosta maksetaan korjauksen suorittajille kiinteä korvaus, joka vaihtelee eri korjaustoimenpiteille. Keskimääräinen korvaussumma on noin 8 euroa. Korjaaja saa korvauksen rahastosta ja veloittaa asiakkaalta muun osuuden. Syyskuussa 2025 järjestelmään kuuluvia korjaajia on noin 1600 ja korjauksia on suoritettu rahaston olemassaolon aikana noin 1,5 miljoonaa, joista rahasto on korvannut yhteensä noin 12,4 miljoonaa euroa.”

Asia on käsitelty Pirkanmaan ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueella. Asiakirja on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa. Lausunnon on esitellyt ryhmäpäällikkö Mika Heinonen ja ratkaissut vastuualueen johtaja Mari Rajala.

6. Muut huomiot

-

Heinonen Mika
Pirkanmaan ELY-keskus